

Warszawa, dnia 20 lipca 2017 r.

STANOWISKO

Fundacji FOR – Forum Obywatelskiego Rozwoju

w sprawie projektu ustawy o Sądzie Najwyższym oraz nowelizacji ustaw o Krajowej Radzie Sądownictwa i o ustroju sądów powszechnych

I. Motywy przyjęcia stanowiska

Fundacja FOR – Forum Obywatelskiego Rozwoju jest niezależną organizacją pozarządową, której misją jest zwiększanie w społeczeństwie aktywnego poparcia dla szerokiego zakresu indywidualnych wolności oraz dla podnoszenia poziomu praworządności w państwie. Prace Fundacji FOR opierają się na rzetelnej analizie różnych obszarów prawa i polityki gospodarczej oraz tworzeniu rekomendacji dla rządzących i dla opinii publicznej.

Odrębność władzy sądowniczej, niezależność wymiaru sprawiedliwości i niezawistość sędziów to fundamenty praworządności. Gwarantują one obywatelom poczucie bezpieczeństwa, a tym samym pozwalają im działać i bogacić się – bez świadomości wpływu władzy politycznej na ich życie w zakresie nieakceptowalnym w demokratycznym państwie prawa. Immanentną cechą praworządności jest również jawność i przejrzystość stanowienia prawa, rzetelność debaty parlamentarnej i oparcie procesu legislacyjnego o dowody.

Ze względu na fakt, iż przyjęte przez parlament nowelizacje ustaw o Krajowej Radzie Sądownictwa i o ustroju sądów powszechnych, jak również będący obecnie na etapie prac legislacyjnych projekt ustawy o Sądzie Najwyższym godzą bezpośrednio w wartości składające się na państwo prawa, których krzewienie jest misją Fundacji FOR, koniecznym stało się przedstawienie niniejszego stanowiska.

II. Zastrzeżenia do procesu legislacyjnego

Fundacja FOR wyraża zasadnicze zastrzeżenia do trybu i sposobu procedowania nad omawianymi aktami.

Projekty ustaw o ustroju sądów powszechnych i o Sądzie Najwyższym zostały wniesione przez grupy posłów. Jak wynika z wypowiedzi przedstawicieli Ministerstwa Sprawiedliwości, uczestniczyło ono w opiniowaniu i konsultowaniu tych przedłożeń. Jednocześnie rząd wprost przyznaje sobie autorstwo „reformy” sądownictwa, na którą składają się omawiane projekty ustaw. Trudno nie odnieść wrażenia, że ustawy te, przynajmniej w ich zasadniczej części, zostały zredagowane w resorcie sprawiedliwości, a następnie złożone do Sejmu przez grupę posłów, której część przyznaje wprost, że nie zapoznała się z proponowanymi rozwiązaniami.

Należy odnieść się z dezaprobatą do takiego sposobu stanowienia prawa, mogącego sugerować obejście zasady udziału partnerów społecznych w procesie legislacyjnym.

Żadna z projektowanych ustaw nie była przedmiotem przewidzianych prawem konsultacji społecznych w parlamencie. Nie zagwarantowano możliwości przekazania merytorycznych uwag i opinii – mogących mieć wpływ na ostateczny kształt proponowanych rozwiązań – w odpowiednim terminie. Nie przeprowadzono wysłuchania publicznego, a uzasadnienia dołączone do projektów ustaw zawierały informacje nieścisłe, które projektodawcy wybiórczo zastosowali do uzasadnienia swoich hipotez.

W toku prac legislacyjnych, szczególnie w przypadku ustawy o Sądzie Najwyższym, nie zapewniono warunków pozwalających na przeprowadzenie rzetelnej debaty parlamentarnej i wyjaśnienie pojawiających się wątpliwości. Tak istotny ustrojowo akt prawny, który stanowi wykonanie postanowień Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, proceduje się w tempie i w formie nieliczącymi z powagą parlamentu i wagą właściwą dla proponowanych rozwiązań.

Proces legislacyjny, towarzyszący wszystkim trzem omawianym ustawom, jest w rzeczywistości zaprzeczeniem zasady demokratycznego państwa prawa, dialogu społecznego, jak i udziału obywateli w sprawowaniu władzy. Taki sposób tworzenia prawa nie ma nic wspólnego z aksjologią racjonalnego ustawodawcy.

III. Zastrzeżenia do treści ustaw

Nowelizacje ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz o ustroju sądów powszechnych były już przedmiotem analiz Fundacji FOR^[*]. **Uchwalone rozwiązania łamią szereg fundamentalnych zasad wyrażonych w Konstytucji: naruszają trójpodział władzy, odrębność i niezależność wymiaru sprawiedliwości i niezawisłość sędziów. Są również niezgodne ze standardami wyrażonymi w aktach prawnych i orzecznictwie Rady Europy i Unii Europejskiej, co pozwala sądzić, że mogą one zostać zakwestionowane przed międzynarodowymi sądami i trybunałami.**

Projekt ustawy o Sądzie Najwyższym, przewidujący nieznaną ustawie zasadniczej podporządkowanie wymiaru sprawiedliwości władzy wykonawczej jest kolejnym jaskrawym przykładem naruszenia wartości leżących u podstaw państwa prawa.

Zmiana ustroju Sądu Najwyższego, polegająca na stworzeniu trzech izb w miejsce dotychczas istniejących czterech izb w żadnym zakresie nie stanowi *novum* legislacyjnego i jest jedynie pretekstem do przyjęcia pozostałych niekonstytucyjnych rozwiązań zawartych w projekcie.

Wyrażone w projekcie przeniesienie wszystkich sędziów Sądu Najwyższego w stan spoczynku i nadanie uprawnienia do wyboru przez władzę wykonawczą tych sędziów, którzy będą mogli dalej sprawować swoją funkcję stanowi przejaw ograniczenia niezależności tego sądu i niezawisłości jego sędziów niedającego się uzasadnić żadnymi względami natury konstytucyjnej. Rażąco niekonstytucyjny charakter ma również propozycja skrócenia 6-letniej kadencji Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, jak i znacznego ograniczenia liczby sędziów tego sądu.

Dołączona do projektu poprawka dotycząca wyboru sędziowskiej części Krajowej Rady Sądownictwa przez Sejm większością 3/5 głosów jest również niezgodna z ustawą zasadniczą, gdyż została wprowadzona do jego treści już po pierwszym czytaniu projektu i nie ma żadnego związku z pierwotnym brzmieniem projektu. Przeciwnie, dołączono ją do tekstu ustawy jedynie w celu skrócenia okresu uchwalania nowelizacji ustawy o KRS przedstawionej przez Prezydenta RP. Niezgodność tego rozwiązania z konstytucyjną zasadą rozpatrywania projektów ustaw w III czytaniach jest aż nadto jaskrawa.

[*] Zob. P. Wachowiec, *Projekt zmian w KRS kolejną próbą ograniczenia zasad państwa prawa*, „Analizy FOR” 8/2017; P. Wachowiec, *Kolejny zamach PiS na niezawisłość wymiaru sprawiedliwości: zmiany w KRS i ustroju sądów*, „Analizy FOR” 10/2017.

IV. Podsumowanie

Biorąc pod uwagę wszystkie omawiane wątpliwości, trudno ocenić je inaczej niż jako próbę faktycznej zmiany konstytucyjnego ustroju państwa i ewidentnego przejawu ograniczenia praworządności.

Rozwiązania zawarte w omawianych projektach nie tylko nie spełniają deklarowanego celu „demokratyzacji” wymiaru sprawiedliwości, jak i przyspieszenia postępowań sądowych. Wręcz przeciwnie, ustawy te – każda z osobna, jak i wszystkie wzięte razem – służą jedynie do podporządkowania władzy sądowniczej dwóm pozostałym władzom.

Ograniczenie niezależności sądownictwa stanowi zagrożenie nie tylko dla wolności obywateli, ale także dla stabilnego wzrostu gospodarczego i związanej z tym poprawy warunków życia w Polsce. Pozostawia ono również przedsiębiorców na łasce i niełasce dyskrecyjnych działań rządu i parlamentu, bez realnej możliwości kontroli ich decyzji. W konsekwencji osłabia to bodźce do inwestowania w naszym kraju, tym samym negatywnie wpływa na perspektywy rozwoju Polski.

Fundacja FOR – Forum Obywatelskiego Rozwoju jednoznacznie krytycznie ocenia projekt ustawy o Sądzie Najwyższym oraz nowelizacje ustaw o Krajowej Radzie Sądownictwa i o ustroju sądów powszechnych – tak w zakresie trybu ich uchwalania, jak i przyjmowanych rozwiązań.

W ocenie Fundacji FOR parlament powinien zaniechać procedowania projektu ustawy o Sądzie Najwyższym, a Prezydent RP odmówić podpisania ustaw o Krajowej Radzie Sądownictwa i o ustroju sądów powszechnych.

W imieniu Fundacji FOR – Forum Obywatelskiego Rozwoju

Aleksander Łaszek

Agata Stremecka

Marek Tatała

Członek Zarządu

Prezes Zarządu

Członek Zarządu